

בס"ד. רשימת הדברים ושקו"ט של כ"ק אדמו"ר שליט"א
בעת ביקור הרה"ג וכו' וכו' מרדכי אליהו (הרב הראשי דאה"ק) שליט"א
ליל ב' פ' לך לך, ו' מרחשון ה'תשנ"ב.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אפשר
לומר, שבהדגשת רבינו הזקן שהשכינה
שרוי' במעמד עשרה מישראל אף
שאינם מדברים דברי תורה יש חידוש
גדול יותר מאשר בפסוק "השוכן אתם
בתוך טומאתם", כי:

בפסוק "השוכן אתם בתוך
טומאתם", יש לומר, שהטומאה אינה
שוללת השראת השכינה שצריכה להיות
ביניהם מצד לימוד התורה, כמארז"ל⁶
ש"דברי תורה אינם מקבלין טומאה",
ומזה מובן שהטומאה אינה שוללת
מעלת השראת השכינה שנעשית ע"י
לימוד התורה; ואילו החידוש שבדברי
רבינו הזקן הוא בנוגע להשראת
השכינה (לא מצד ההתעסקות בענין
שממשיך השראת השכינה, אלא) מצד
עצם נוכחותם של עשרה מישראל.

ויש להוסיף בדיוק הלשון "שכינתא
שריא" ("שכינה שרוי' ביניהם") –
שהשראת השכינה הו"ע נעלה יותר
מאשר נוכחות השכינה, שלא זו בלבד
שהשכינה נמצאת ביניהם, אלא
שקדושת השכינה נמשכת ושורה על כל
הנמצאים בהסביבה.

הרב אליהו שליט"א: עפ"ז אפשר
לומר ש"שכינתא שריא" הו"ע נעלה
יותר מ"השוכן אתם בתוך טומאתם",
שפירושו "אע"פ שהם טמאים שכינה
ביניהם"⁷.

א. (לאחרי חילופי דברי ברכה
קצרים עם הרב אליהו שליט"א ומלווי
– אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א):

בנוגע להשראת השכינה במעמד
עשרה מישראל ביחד (כפי שנמצאים
כאן), כמארז"ל "כל ב' עשרה שכינתא
שריא" – כותב בעל התניא באגרת
הקודש² ש"אילו נמצא מלאך אחד
עומד במעמד עשרה מישראל ביחד אף
שאינם מדברים בדברי תורה, תפול עליו
אימתה ופחד בלי גבול ותכלית
משכינתא דשריא עליהו עד שהי'
מתבטל ממציאיותו לגמרי".

והחידוש בזה – שהשראת השכינה
היא "אף שאינם מדברים בדברי תורה"
(באופן המותר, כמובן, שפטורים
מלימוד התורה, כיון שעוסקים במצוה
אחרת, וכיו"ב), כלומר, נוסף לכך
ש"עשרה שיושבין ועוסקין בתורה
שכינה שרוי' ביניהם"³, ישנה השראת
השכינה בין "עשרה שיושבים" מצד
עצם הנוכחות של עשרה מישראל.

הרב אליהו שליט"א: ענין זה הוא
בבחנית "אשרי יושבי ביתך"⁴ – שאף
שיושבים בלבד, אשריהם, וחידוש גדול
יותר בפסוק⁵ "השוכן אתם בתוך
טומאתם" – שהשכינה ביניהם היא גם
במצב שאינם ראויים כ"כ בגלל היפך
הטהרה.

- 1) סנהדרין לט, א.
- 2) סכ"ג (קלו, ב).
- 3) אבות פ"ג מ"ה.
- 4) תהלים פד, ה.
- 5) אחרי טז, טז.

6) ברכות כב, א. רמב"ם הל' ק"ש בסופן.
7) פרש"י עה"פ.

של אברהם אבינו), שישנה גם הקדושה שתומשך ע"י קיום התומ"צ.

הרב אליהו שליט"א: חלות הקדושה מהני לקיום התומ"צ, כדאיתא בבבא בתרא¹³ "התקינו שיהיו מושיבין מלמדי תינוקות בירושלים, מאי דרוש, כ"י¹⁴ מציון תצא תורה", ופירשו התוספות "לפי שהי' רואה קדושה גדולה כו' הי' מכון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה, כדדרשי' בספרי למען תלמד ליראה וגו'¹⁵, גדול מעשר שני שמביא לידי תלמוד, לפי שהי' עומד בירושלים והי' רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה הי' גם הוא מכון ליראת שמים ועוסק בתורה". וכן מצינו שלימוד התורה בארץ הקודש, בקדושת הארץ, הוא באופן נעלה יותר¹⁶.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: וכן לאידך, שגם קדושת הארץ כשלעצמה (לפני קיום התומ"צ) פועלת בישראל, כמוכן מהפלאת קדושת הארץ בדברי חז"ל שהעלי' והביאה לארץ ישראל כשלעצמה – לפני לימוד תורת ארץ ישראל וקיום המצוות התלויות בארץ, ועד להקרכת הקרבנות – פועלת המשכת השכינה על בניי'.

ג. כ"ק אדמו"ר שליט"א: ההסברה בדברי רבינו הזקן שהשראת השכינה על בניי' היא גם כשאינם מדברים בדברי תורה (כנ"ל ס"א), היא, מפני שישראל הם למעלה מהתורה:

איתא בתנא דבי אליהו¹⁷ שני דברים קדמו לעולם, תורה וישראל,

כ"ק אדמו"ר שליט"א: וכאמור, השראת השכינה במעמד עשרה מישראל היא "אף שאינם מדברים בדברי תורה", ומזה אפשר לשער גדול העילוי והתוקף שבמעמד עשרה מישראל כשמדברים ועוסקים בתורה, כבגדון דידן.

ב. הרב אליהו שליט"א: המעלה של עשרה היא לא רק בישראל, כפי שמצינו בתפלתו של אברהם על סדום ש"על פחות (מעשרה) לא ביקש, אמר, דור המבול היו ח', נח ובניו ונשיהם ולא הצילו על דורם"⁸, שמזה מובן שהמעלה של עשרה היא גם באומות העולם.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הראי' מאברהם אבינו היא רק בנוגע לזמן שלפני מתן-תורה, משא"כ לאחרי מתן-תורה שהקב"ה בחר בישראל דוקא (כהפס"ד בהלכה שבאמירת "ובנו בחרת מכל עם ולשון" צריך לכון על מעמד הר סיני⁹, כיון שאז היתה הבחירה בישראל), ומאז, במשך כל הדורות עד היום הזה, ועד סוף כל הדורות, קשורים ומאוחדים ישראל עם הקב"ה, "ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד"¹⁰, ולכן, "אכל בי עשרה שכינתא שריא".

הרב אליהו שליט"א: בירושלמי חלה¹¹ מצינו שכשנכנסו ישראל לארץ ומצאו קמחים וסלתות חייבים בחלה, כיון שחלות הקדושה היא מלמפרע, מזמנו של אברהם אבינו ("לזרעך נתתי את הארץ"¹²), קודם מתן-תורה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בנוגע לחיוב דחלה – הי"ז מצוה בתורה, והחידוש בירושלמי הוא שקיום התומ"צ בעתיד (לאחרי הכניסה לארץ) פועל חלות הקדושה מלמפרע (מזמנו

(13) כא, א.

(14) ישעי' ב, ג.

(15) פי ראה יד, כג.

(16) ראה ב"ר פט"ז, ד.

(17) כ"ה בכ"מ בדא"ח (סה"מ הש"ת ע' 61.

ועוד). וראה תבא"ר פי"ד ופלא"א. ב"ר פ"א, ד.

(8) פרשי' וירא יח, לב.

(9) שו"ע אדה"ז או"ח ס"ס ס"ד.

(10) ראה זח"ג עג, א.

(11) פ"ב ה"א.

(12) לך לך טו, יח.

ששוכנת ומתלבשת תוך כל עלמין²², בעוה"ז התחתון, שבו ניתנה התורה, כמ"ש²³ "לא בשמים היא".

ובהיות בני" בעוה"ז התחתון, שבו ניתנה להם התורה – גדלה מעלתם ממעלת התורה, שלכן, "אכל ב' עשרה שכינתא שריא", "אף שאינם מדברים בדברי תורה".

כלומר: גם לאחרי מתן-תורה, ולאחרי כל הדורות עד לדורנו זה שבני" לומדים תורה ומחדשים בתורה²⁴ – דבר נחוץ ועיקרי בכל דור ובכל יום לקיומה של הבריאה כולה שנבראת "בשביל התורה שנקראת ראשית" – ישנה מעלתם של ישראל (שקודמים לתורה), ולכן, עוד לפני שיהודי מתחיל בלימוד התורה, ולפני אמירת "מודה אני לפניך" בהתחלת היום (כשעדיין ישן), שאז אינו יכול לעסוק בתורה כיון שלא אמר ברכת התורה – ישנו העיקר, עצם המציאות של איש ישראל, נשמה בגוף.

ד. כ"ק אדמו"ר שליט"א: בענין זה מודגשת גם גודל חשיבות הגוף דוקא, שצריך להיות גוף בריא ושלם – מצד עצם מציאותו שהוא גוף של יהודי, נוסף לכך ש"היות הגוף בריא ושלם מדרכי עבודת ה' הוא"²⁵, שע"ז נעשה לימוד התורה וקיום המצוות בשלימות, באופן ש"כל עצמותי תאמרנה"²⁶, "ערוכה בכל רמ"ח אברים"²⁷, ברמ"ח אברים ושס"ה גידים בריאים ושלמים.

ואיני יודע איזה מהם קודם, כשהוא אומר צו את בני ישראל דבר אל בני ישראל, אומר אני ישראל קדמו", כלומר, מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר, אפילו לתורה, והרא"י על זה היא מהתורה עצמה, שכל מציאות התורה היא הציווי והדיבור לבני", וזוהי גדלות התורה שהיא בעצמה מגלה ומודיעה שיש דבר שקודם לתורה – ישראל קדמו לתורה, קדימה לא רק בזמן, אלא גם (ובעיקר) במעלה.

הרב אליהו שליט"א: בנוגע לתורה – נתפרש בגמרא¹⁸ ש"גנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם", זמן מוגבל, ואילו בנוגע להקדימה דישראל לעולם (כמובא בפירושו רש"י בהתחלת התורה שברייאת העולם היא בשביל תורה וישראל שנקראו ראשית, "קודש ישראל לה' ראשית תבואתה"¹⁹) לא מצינו הגבלת זמן, ויש לומר הטעם – כמו שהרבי אומר – שישאל הם לפני התורה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ומעלתם של ישראל שקדמו לתורה (כמודגש בתורה, צו את בני" ודבר אל בני") היא – לא כפי שנמצאים בגן עדן, נשמות בלא גופים, אלא כפי שנמצאים בעולם הזה, נשמות בגופים, שדוקא במעמד ומצב זה ניתנו להם ציוויי התורה.

וענין זה מודגש גם בדיוק הלשון "אכל ב' עשרה שכינתא שריא", שכינה דייקא: באלקות ישנם כמה דרגות, כולל גם דרגות שהם למעלה מהשראת השכינה למטה, ובלשון הכתוב²⁰ "השמים ושמי השמים לא יכללוך"²¹, והדיוק בתואר "שכינה" הוא "ע"ש

18) שבת פח, ב.

19) ירמ' ב, ג.

20) מ"א, ח, כז.

21) "לא יכללוך" דייקא (באופן של השראה), אף שנמצא שם.

22) תניא פמ"א (נו, ב).

23) נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב.

24) דאף ש"אכשור דרי" בתמי' (יבמות לט, ב ובפרש"י. וש"י, הרי, הענין ד"תלמיד ותיק עתיד לחדש" (ראה מגילה יט, ב. ועוד) נאמר גם על דורנו זה.

25) רמב"ם הל' דיעות רפ"ד.

26) תהלים לה, יו"ד.

27) עירובין נו, רע"א. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ט.

הרב אליהו שליט"א: החיד"א³³ מפרש את הפסוק³⁴ "ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו וגו'", ש"ידע שור קונהו" הוא שורו של ישראל שלא רצה לעבוד בשבת לאחר שנימכר לגוי, עד שלחש היהודי לשור שכיון שנמכר לגוי צריך לעבוד בשבת (וכשראה זאת הגוי, הלך ונתגייר, וקראו לו בן תורתא)³⁵, ו"חמור אבוס בעליו" זה חמורו של רבי פינחס בן יאיר שלא רצה לאכול אצלם מאבוס שלא הי' מעושר³⁶. ועל זה אומר הנביא שישראל צריכים ללמוד מהם מוסר, כמ"ש³⁷ "מלפנו מבהמות ארץ".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: וזהו העילוי הכי גדול שיכולים לפעול אצל השור והחמור – שמהם למדים ישראל בנוגע להנהגה שלהם, כאמור, שמציאות השור והחמור היא "בשביל ישראל".

ה. הרב אליהו שליט"א: בנוגע לבריאת העולם בשביל התורה ובשביל ישראל, כותב האור-החיים הקדוש³⁸ "מי שזכה בתורה זכה בכל עולם, ומי שלא זכה בתורה אין לו ליהנות מן העולם עד מדרך כף רגל זולת אם ישמש הכשר עמליו".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ענין זה הוא פס"ד ברמב"ם³⁹ בנוגע ליעודים הגשמיים שבתורה – "מהו זה שכתוב בכל התורה כולה אם תשמעו יגיע לכם כך . . כל אותן הדברים בעולם הזה, כגון שובע . . ושלוש וכו'", וכי זהו ענינה של התורה לדבר אודות יעודים גשמיים!! "אלא כך הוא הכרע כל הדברים . . הבטיחנו בתורה . . שישיר ממנו כל

הרב אליהו שליט"א: מצינו במדרש²⁸ שכשהלל הי' הולך לרחוץ הי' אומר שהולך לגמול חסד עם הגוף, כלומר, אף שרחיצה הו"ע של טהרה הקשורה עם הנשמה, הי"ז גם הנאת הגוף.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: במדרש שם: "אני שנבראתי בצלם ובדמות עאכ"ו", כלומר, שהלל אמר זה בשבחה של הנשמה, שיש לה זכות לגמול חסד עם הגוף שנברא ע"י הקב"ה (כלשון חז"ל²⁹ "לך ואמור לאומן שעשאני"), שבו נגלה ונראה כח הבורא, כי, הנשמה להיותה רוחנית לא רואים בה חידוש גדול של כח הבורא, ודוקא בבריאת גוף גשמי, בשר וגידים ועצמות, רואים חידוש גדול דכח הבורא.

הרב אליהו שליט"א: שלימות ובריאות כל הגוף תלוי בקיום כל המצוות, כיון שלכל אבר ואבר יש מצות עשה השייכת לאבר זה³⁰ [מסופר שהרח"ו סבל פעם על הכתף, ואמר לו האריז"ל שצריך לתקן ולהשלים בקיום העשה השייך לאבר זה], וע"י קיומו בשלימות נעשה האבר שלם, בלי מום, ככל פרטי הדינים דשלימות האברים שהובאו להלכה בספרו של הרמב"ם³¹.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: החידוש בזה – שהפירוט דשלימות האברים הוא (לא רק בנוגע לאדם, אלא גם) בנוגע לבהמה³², כי, גם הבהמה היא בשביל איש הישראלי, "בשביל ישראל שנקראו ראשית", שהיא מזינה ומוסיפה כח ובריאות בגופו של איש ישראל ע"י שנעשית דם ובשר כבשרו.

(33) חומת אנך עה"פ בישעי"א, ג.

(34) ישעי"א שם.

(35) פס"ר פי"ד.

(36) חולין ז, סע"א ואילך.

(37) איוב לה, יא. וראה עירובין ק, סע"ב.

(38) ר"פ בראשית.

(39) הל' תשובה רפ"ט.

(28) ויק"ר פל"ד, ג.

(29) תענית כ, רע"ב.

(30) ראה מכות כג, סע"ב. תנחומא תצא ב.

הקדמת הרמב"ם לשהמ"צ בסופה.

(31) הל' ביאת המקדש פ"ד-ה.

(32) שם פ"ז.

ויש להוסיף בזה ע"פ המבואר במדרש⁴⁶ בפ"י "לחם לפי הטף", ש"יותר ממה שהתינוק אוכל מפר"ר" (כפי שרואים במוחש בדרך הטף, גם טף דאזה"ע), היינו, שהנתינה היא לא רק המוכרח לצרכיהם, לחם לאכול ובגד ללבוש, אלא גם בשביל מה שמאבדים בהפירור (שהוא יותר ממה שאוכלים) – שבזה מרומו שנתנית הצרכים הגשמיים לבנ"י היא לא רק עבור לומדי תורה, ע"ד ובדוגמת הלחם שניתן לגדולים שיש בו תועלת האכילה, אלא גם עבור בנ"י שלעת-עתה הם לפני לימוד התורה (ולא בתור תנאי כדי שילמדו תורה), ע"ד ובדוגמת הלחם שניתן לקטנים כדי לפרר שאין בו תועלת האכילה.

ו. כ"ק אדמו"ר שליט"א: נוסף על האמור לעיל ע"ד הקדימה דישראל לתורה שגם לולי לימוד התורה שורה השכינה עליהם, מודגשת מעלתם של ישראל שקודמים לתורה גם בשייכותם לתורה.

ומהדוגמאות לזה:

קדושת ספר תורה נעשית ע"י ישראל דוקא – החל מעיבוד העורות לשם קדושת ספר תורה, ועד לכתיבת הספר תורה לשם קדושת ספר תורה⁴⁷.

בירור פסקי דיני התורה נעשה ע"י ישראל דוקא – שע"י לימודם ועיונם בשקו"ט כו' מבררים ופוסקים דיני התורה⁴⁸, ובמיוחד אלו מבנ"י שנתמנו לרבנים ומורי הוראה שהפס"ד שלהם נעשה פס"ד דתורה.

הרב אליהו שליט"א: בהגדה של פסח אומרים "אילו קרבנו לפני הר סיני

הדברים המונעים אותנו מלעשותה .. וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה, כגון שובע ושלום וריבוי כסף וזהב כו'", כלומר, שטובתם הגשמית של בנ"י היא כדי שיעסקו בתורה.

אבל, מלבד זה צריכה להיות טובתם הגשמית של בנ"י גם (ובעיקר) בגלל מעלתם של ישראל מצד עצמם, שקודמים לתורה.

ולכן משתדלים בחב"ד להתעסק בטובתם של בנ"י, לספק כל צרכיהם, גם צרכים גשמיים כפשוטם, לאו דוקא בתנאי שילמדו תורה, אלא מפני שמדובר אודות בני ובנות ישראל, אנשים נשים וטף⁴⁹, שמציאותם קדמה לכל העולם כולו, גם לתורה.

הרב אליהו שליט"א: דברי כבודו הם לא רק פסק הלכה והוראה, אלא גם למעשה, כפי שידוע לי בירושלים, מהפעילות של "כולל חב"ד"⁴¹, שעוזרים ומסייעים לאנשים גם לפני לימוד התורה, ישראל לפני תורה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: העזרה היא הן לאנשים והן לנשים וגם לטף, כמ"ש ביוסף "ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי הטף"⁴², "לפי הצריך לכל בני ביתם"⁴³, ובאופן כזה צריכה להיות הנהגתם של ישראל – שנקראים על שם יוסף, כמ"ש⁴⁴ "נוהג כצאן יוסף", "לפי שהוא פירנסם וכלכלם כו"⁴⁵ – "ויכלכל גו' לחם לפי הטף".

(40) גם נשים שחיוכן בלימוד התורה הוא רק בהלכות הצריכות להן, ועאכ"כ טף שאינם חייבים בלימוד התורה.

(41) הרב אליהו שליט"א ה' אורח הכבוד במלוא מלכה של "כולל חב"ד" (המור"ל).

(42) ויגש מז, יב.

(43) פרש"י עה"פ.

(44) תהלים פ, ב.

(45) פרש"י עה"פ.

(46) לקח טוב עה"פ ויגש שם.

(47) ראה רמב"ם הל' תפלין פ"א הי"א ואילך.

(48) ראה גם תניא אגה"ק סכ"ו (קמה, א).

(ירחי כלה) ללמדם תורה, ובגלל זה רדפה אותו המלכות. ומזה מובן שנשמתו של רבה בר נחמני ירדה לעולם כדי להכניס קדושת התורה בגופות של בני"י.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כולל גם באופן שקדושתם היא למעלה מקדושת התורה, ועד שהם פועלים קדושת הספר תורה, כנ"ל.

זאת ועוד:

לא זו בלבד שב"ד פוסקים דיני התורה (גם בענין שיש בו פלוגתא במתיבתא דרקייעא), אלא יתירה מזה, שבכחו של בית דין לעשות היפך התורה בתור הוראת שעה⁵², בדוגמת אליהו בהר הכרמל שהקריב בחוץ כדי להכחיש את נביאי הבעל ולהחזיר את ישראל למוטב עד שאמרו "הוי' הוא האלקים הוי' הוא האלקים"⁵³, שבזה מודגשת הבעלות של ישראל על התורה, שבכחם לעשות היפך התורה – אמנם בתור הוראת שעה בלבד, כיון שהתורה היא נצחית⁵⁴, אבל, בשעה זו נעשה יהודי בעה"ב על התורה ללא כל הגבלות.

ז. וחיידוש הכי גדול – שמצינו ציווי בתורה⁵⁵ למחוק פרשה מן התורה (מגילת סוטה) בשביל לעשות שלום בין איש לאשתו.

ולא עוד אלא שהציווי למחוק פרשה מן התורה כדי לעשות שלום בין איש לאשתו הוא (לא באשה כשרה וצנועה שמקפידה בתכלית על דיני התורה, שבשבילה צריכים לעשות את הכל, אלא) באשה שהתנהגה באופן בלתי רצוי, ועד שגם לאחר שבעלה התרה בה

ולא נתן לנו את התורה דיינו", וא' הפירושים, שקרבנו לפני הר סיני וקבלנו את התורה, אבל לא נתן לנו את התורה במתנה מוחלטת שתהי' שייכת אלינו באופן שהפס"ד שלנו מחייב שכך יהי' הפס"ד למעלה, ועל כן שמחים אנו שמחה מיוחדת ש"בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו", ש"פ הפס"ד שלנו יתנהגו גם למעלה, כדאיתא במדרש⁴⁹ "כשמתכנסין מלאכי השרת לפני הקב"ה לומר אימתי ר"ה .. הקב"ה אומר להם .. אני ואתם נלך אצל ב"ד של מטה".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: (בחיוך): שאלה זו שואלים אצל הרבנים, ודוקא שלשה רבנים, בית דין.

הרב אליהו שליט"א: מצינו שגם רב אחד יכול לפסוק – כמסופר בגמרא⁵⁰ אודות הפלוגתא במתיבתא דרקייעא אם בהרת קודמת לשער לבן כו', שאמרו, שיש לשאול אצל רבה בר נחמני.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הסיבה לכך היא – כההמשך בגמרא – "דאמר רבה בר נחמני אני יחיד בנגעים אני יחיד באהלות".

ובענין זה מודגש יותר שהפס"ד בתורה צ"ל ע"י נשמה בגוף דוקא (כנ"ל ס"ג), כי, פלוגתת הפוסקים אם הלכה כרבה בר נחמני תלוי' אם יש לו דין של נשמה בגוף אם לאו, "דרכין דבשעת יציאת נשמה הוא דאמר הכי הוי בכלל לא בשמים היא"⁵¹, או שחשיב עדיין נשמה בגוף.

הרב אליהו שליט"א: אודות רבה בר נחמני מסופר באותה סוגיא⁵⁰ שהי' אוסף רבים מישראל שתי חדשים בשנה

(52) רמב"ם ה' ממרים פ"ב ה"ד.

(53) מ"א יח, לט.

(54) ראה רמב"ם ה' יסוה"ת רפ"ט. תניא

רפ"ז. ובכ"מ.

(55) ראה שבת קטז, א. וש"י. רמב"ם ה'

חנוכה בסופן.

(49) דב"ר פ"ב, יד. וראה שמו"ר פט"ו, ב.

(50) כ"מ פו, א.

(51) כ"מ ה' טומאת צרעת ס"ב.

[ואף שנאמר "השוכן אתם בתוך טומאותם" (כפי שהזכיר כבודו) (לעיל ס"א)), ה"ז סו"ס מעמד ומצב דהיפך הטהרה, ורצונו של הקב"ה (הבעל) שיהי' מעמד ומצב של טהרה, "טהורה היא ונקתה ונזרעה זרע"⁵⁸, "אם היתה יולדת בצער תלד בריות, אם היתה יולדת שחורים יולדת לבנים"⁵⁹,

ועל זה ישנו ציווי בתורה שמוחקים פרשה מן התורה כדי לעשות שלום בין איש לאשתו, היינו, שהקב"ה מוותר כביכול על החסרון בשלימות קיום התומ"צ ("מפני חטאינו גלינו מארצנו") כדי שיהי' שלום בינו ובין כנסת ישראל, בגאולה האמיתית והשלימה.

ח. כ"ק אדמו"ר שליט"א: ובהמשך לזה – יש לעורר עוה"פ (כפי שאמרתי כמ"פ) שהרבנים צריכים לפרסם הפסק-דין ש"כלו כל הקיצין"⁶⁰, ובנוגע לתשובה (כהמשך דברי הגמרא "ואין הדבר תלוי אלא בתשובה") – כבר עשו תשובה (כפי שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר כמ"פ שכבר עשו תשובה, וכבר השלימו כל עניני העבודה), ועתה נשאר רק הענין דגאולה האמיתית והשלימה בפרעל ממש.

ואז – לא יהי' צורך בהענין ד"השוכן אתם בתוך טומאותם", כיון שיבטל המצב דהיפך הטהרה: לכל לראש – גם בזמן שכולנו טמאי מתים⁶¹ (כיון שאין לנו אפר הפרה), הרי, מצד מעלת הציבור נדחית הטומאה, ויש אומרים שבטלה מעיקרא (דחוי' או הותרה)⁶², ועוד ועיקר, שלעתיד לבוא

(קנא את אשתו), עברה על התרתה ונסתרה, ויש עדים שנסתרה (ועד"ז בנוגע לבעל, שבשביל השלום שביניהם מוותר הוא על הקפדתו בעניני צניעות) – ואעפ"כ, אמרה תורה שתמחק פרשה מן התורה בשביל לעשות שלום בין איש לאשתו.

ומזה רואים עד כמה גדולה מעלתו של כל אחד ואחת מישראל, גם כשנמצא במעמד ומצב בלתי-רצוי, שבשביל טובתו יש ציווי בתורה למחוק פרשה מן התורה!

[הרב אליהו שליט"א: בענין סוטה מצינו דבר מעניין: הרמב"ם⁶³ פוסק ש"באותה שעה שתמות היא (אם נטמאה כו'), ימות הנואף שהשקה על ידו בכל מקום שהוא (גם אם הוא בקצה העולם), ויארעו לו מאורעות שאירעו לה לצבות בטן ולנפיל ירך", שבוזה רואים בגלוי ובמוחש אמיתיות התורה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: עיקר החידוש הוא (לא רק העונש כשלעצמו, אלא) צורת העונש – כפי שמדגיש כבודו ש"יארעו לו מאורעות שאירעו לה" – בהתאם לפרטי הענינים דהחטא. אבל, העיקר הוא שכל ענינים אלו הם באופן המותר, ע"פ התורה, וכשיש ספק בדבר, מצוה הקב"ה להשתדל בעשיית שלום בין איש לאשתו, ע"י לקיחת (מים ו) עפר מקרקע המשכן⁶⁴, היסוד של המשכן וביהמ"ק, ועד למחיקת פרשה מן התורה, שכל זה הוא מצד מעלתן של ישראל שלמעלה מהתורה].

ויש להוסיף בזה ע"ד הרמז:

איש ואשתו קאי על הקב"ה וכנס"י, ובזמן הגלות ה"ז ע"ד ובדוגמת המעמד ומצב דסוטה שאסורה לבעלה,

(58) שם ה, כח.

(59) פרש"י עה"פ.

(60) סנהדרין צז, ב.

(61) ל' היראים ששכ"ה. רדב"ז הל' בכורים

פ"ה ה"ט. ב"ח יו"ד ששכ"ב. מג"א סתקס"א סק"ב.

הנסמן בלקו"ש חכ"ח ע' 137 הערה 43.

(62) פסחים פ, סע"א. וש"נ.

(56) הל' סוטה פ"ג הי"ז.

(57) נשא ה, יז.

שטהרת ישראל היא מדרגא שלמעלה משם הוי', כיון שישראל קשורים ומאוחדים עם העצם דהקב"ה כפי שהוא למעלה משמות, ועד ש"לא אתרמיז בשום אות וקוצא כלל"70.

ועפ"ז מבואר בתורת החסידות71 הטעם שמחרת יוהכ"פ נקרא "בשם השם" – דכיון שיוהכ"פ הוא "לפני הוי'", למעלה משם הוי', לכן, היום שלמחרתו אין לו שם פרטי, ונקרא רק "בשם השם".

ויש לומר, שמעין זה הוא גם ע"י עבודת התשובה (ענינו של יוהכ"פ) בכל יום [כפס"ד הגמרא72 שע"י הרהור תשובה נעשה צדיק73, וכדאיתא בזהר74 "זכאי חסידי בכל יומא ויומא . . . עבדין תיובתא שלימתא"] – דכיון שהתשובה היא "לפני הוי'", נמצא, שבכל יום מגיע כאו"א מישראל לדרגא שלמעלה משמות, "בשם השם".

ויתירה מזה: כאו"א מישראל הוא זה שנותן שמות להקב"ה – כמודגש בתפלה שבה קורא יהודי להקב"ה בשם המכוון ומתאים לתוכן הבקשה בתפלה, כידוע שכל ההמשכות וההשפעות למטה תלויות בשמותיו של הקב"ה75, ועי"ז שיהודי קורא להקב"ה בשמות אלו נמשך ומתלבש בשמות אלו שעל ידם תהי' ההמשכה וההשפעה למטה בכל המצטרך, ולדוגמא: הקריאה בשם אלקים – "בעל היכולת ובעל הכחות

לא תהי' המציאות הטומאה, ולא תהי' המציאות דהיפך החיים, אלא חיים נצחיים בשלימות הטהרה.

הרב אליהו שליט"א: לעתיד לבוא תהי' הטהרה ע"י אפר הפרה שיעשה המלך המשיח, שהרי, נוסף על תשע הפרות שהיו בעבר, תהי' גם פרה העשירית שיעשה מלך המשיח63, שבה יהי' גם מאפר הפרה הראשונה שעשה משה רבינו64.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: נוסף על אפר הפרה הראשונה שעשה משה רבינו, יהי' בה גם מאפר כל הפרות שנעשו במשך כל הדורות65, שבזה מודגש שבגאולה שלנו תלוי' גם הגאולה של כל הדורות שלפני'.

ט. הרב אליהו שליט"א: בנוגע להזאת אפר הפרה לעתיד לבוא – נאמר66 "זורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם", שהזריקה תהי' ע"י הקב"ה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בענין זה מודגשת גודל מעלתם של ישראל, כלשון המשנה בסוף (פרק יוהכ"פ ב) מסכת יומא: "אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין מי מטהר אתכם, אביכם שבשמים, שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, ואומר מקוה ישראל ה'67, מה המקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל".

ויש להוסיף בדיוק הלשון "לפני מי אתם מטהרין" – ע"ד מ"ש68 "לפני הוי' תטהרו", שפירושו (כפי שמבאר רבינו הזקן69) למעלה משם הוי', היינו,

70) לקו"ת פניחס פ, ב. וראה זח"ג יא, א. רנו,

ב.

71) כש"ט הוספת סק"י. וש"נ.

72) קידושין מט, ב.

73) וע"פ גירסת האור ורוע (סקי"ב) – "צדיק גמור".

74) ח"א רכ, טע"א.

75) כמאדו"ל "לפי מעשי אני נקרא" (שמור"ד

פ"ג, ו. וראה בארוכה סה"מ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה פ"ה ואילך).

63) רמב"ם הל' פרה אדומה ספ"ג.

64) ראה פרה פ"ג מ"ה ובמלאכת שלמה שם.

65) ראה סה"ש תשמ"ט ח"א ע' 347 ובהנסמן בהערות שם.

66) יחזקאל לו, כה.

67) ירמי' י, יג.

68) אחרי טז, ל.

69) לקו"ת אחרי כו, סע"ג ואילך.

ומן הבהמה עצמה לוקח הקרן בלבד, שחשיבותו פחותה (לא רק מחשיבות הבשר שנעשה מאכל אדם, אלא גם) מחשיבות העור שעושים ממנו לבוש, שלכן אינו מקבל טומאה⁸⁰ – שבזה מודגשת מעלתו של יהודי, שגם מקרן של בהמה (דבר פחות ביותר) עושה "שופר" שעל ידו ממליך את הקב"ה!

יא. הרב אליהו שליט"א: בנוגע לאמירת מלכיות זכרונות ושופרות – דעת רוב הראשונים⁸¹ שאין זה חיוב דאורייתא, אלא מדרבנן (אלא שאסמכניהו אקראי), אבל מדברי בעל המאור⁸² משמע שהחיוב הוא מדאורייתא.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: גם לרוב הדעות שהחיוב הוא מדרבנן – יש בזה המעלה של "דברי סופרים" שהם לא רק "חמורים" מדברי תורה, אלא גם "ערכים" (מתוקים) מדברי תורה⁸³.

הרב אליהו שליט"א: החילוק הוא בנוגע לכוונת המצוה, "מצות צריכות כונה"⁸⁴, כדברי הפוסקים⁸⁵ שבמצוה מדאורייתא אם לא כיוון לא יצא ידי חובתו, ובמצוה דרבנן גם אם לא כיוון יצא ידי חובתו. אבל, מדברי השו"ע משמע שאין חילוק בין דאורייתא לדרבנן⁸⁶. ולכן אני אומר תמיד: רבותי, תזהרו באמירת "לשם יחוד", שעייז מקיימים החיוב של מצוות צריכות כונה.

כולם⁷⁶, ע"ש השפעת הכחות כו', או הקריאה בשם הוי' – מלשון מהוה⁷⁷, ע"ש שמהוה הבריאה כולה, וכן בשאר השמות, ועד"ז בנוגע לתוארים שנקרא בהם, כמו "הגדול הגבור והנורא" שאומרים בברכת "מגן אברהם", וכן בשאר הברכות, "רופא חולים" ו"מברך השנים", וכיו"ב. ולמעלה מזה – הדרגא שלמעלה מכל השמות, שבדרגא זו מושרשים כל בני.

י. הרב אליהו שליט"א: בנוגע לברכת "מגן אברהם" שהזכיר כבודו – איתא בתוספות⁷⁸ ש"אלקי אברהם הוי כמו מלכות, דאברהם אבינו המליך הקב"ה על כל העולם שהודיע מלכותו".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כח זה – להמליך את הקב"ה – ניתן לכאו"א מישראל בהתחלת השנה, כמארו"ל⁷⁹ "אמר הקב"ה .. אמרו לפני בר"ה מלכיות זכרונות ושופרות .. כדי שתמליכוני עליכם .. ובמה בשופר".

וגם בענין זה מודגשת גודל מעלתן של ישראל – שהקב"ה מבקש מכאו"א מישראל ש"תמליכוני עליכם", היינו, שמלכותו של הקב"ה נעשית ע"י ישראל דוקא (ע"ד האמור לעיל שבנ"י הם למעלה מכל השמות, והם אלו שנותנים השמות כו').

ומודגש גם בהמשך המאמר "ובמה בשופר" – שפעולתו של יהודי להמליך את הקב"ה היא ע"י אמירת חידוש עמוק בתורה, אלא) ע"י מעשה פשוט, דתקיעת שופר, ולא סתם מעשה פשוט, אלא מעשה פשוט שקשור עם קרן של בהמה, בהמה ממש (לא נפש הבהמית שבאדם, אלא בהמה כפשוטה ממש),

(76) שו"ע או"ח ס"ה. וראה טור ושו"ע אדה"ז שם.

(77) זח"ג רנו, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט.

(78) ברכות ז, סע"ב. וראה שם מט, סע"א.

(79) ר"ה טז, סע"א. וש"נ.

(80) רמב"ם הל' כלים פ"ה ה"ח.

(81) חידושי הר"ן ר"ה לב, א. ח"י הריטב"א

ר"ה טז, א. ועוד.

(82) סוף ר"ה.

(83) ראה סנהדרין פח, ב – במשנה. ירושלמי

שם פ"א ה"ד. ועוד.

(84) ברכות יג, א. וש"נ.

(85) שו"ע אדה"ז או"ח ס"ט ס"ה. ובהנסמן

בהערה הבאה.

(86) ראה משנ"ב שם סק"י. מג"א או"ח סתפ"ט

סק"ח, ובמחצה"ש שם.

ורגליו⁹¹), כיון שהברכה שבהתחלת היום היא בתוקף גדול ביותר.

יב. הרב אליהו שליט"א: בנוגע להיסח הדעת מלימוד התורה כשנכנסים למקום שאסור להרהר בדברי תורה, כמו בית הכסא – מביא הבית-יוסף⁹² שגם כשמפסיק לצאת לבית הכסא אינו מסיח דעתו מללמוד. וטעם נוסף, ש"אף כשהוא נפנה צריך ליזהר בדינים כמו בגילוי טפח וכיצד יקנח".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: גם המחשבה שבמקום זה אסור להרהר בדברי תורה – שזה מותר להרהר גם במקום טומאה – מבטלת ההיסח הדעת מלימוד התורה.

ויש להוסיף, שכיון שנוגע למעשה בפועל (שלא ירהר בד"ת), ה"ז כמו לאפרושי מאיסורא, שאז, אין זה רק היתר בלבד, אלא יש חיוב בדבר כדי לאפרושי מאיסורא, ולא רק בנוגע לעצמו, אלא גם בנוגע להזולת ('ואהבת לרעך כמוך'⁹³). שצריך להזהר הנמצאים בסביבתו שידעו שבמקום זה אסור להרהר בדברי תורה⁹⁴.

הרב אליהו שליט"א: ישנם המכוונים כוונת בעת הטבילה במקוה. כיון שהמקוה עמוק לפחות עשרה טפחים, ה"ז רשות בפ"ע, ומותר להרהר בדברי תורה, אם אין ערה גלו".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ע"פ דין מהני גם ההפסק בידו – "אם האדם מחבק גופו בזרועותיו ה"ז חשובה הפסקה בין לבו כו', שאף שהיד אינה חשובה כיוסי (שהלב והיד גוף א' הן ואין הגוף יכול לכסות א"ע), חשובה

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מנהג חב"ד שאומרים "לשם יחוד" פעם אחת בהתחלת היום, לפני אמירת "ברוך שאמר", ואין אומרים "לשם יחוד" לפני כל מצוה בפ"ע, כיון שאמירת ה"לשם יחוד" שבהתחלת היום היא בתוקף גדול כ"כ שנמשך ופועל על כל היום כולו, בנוגע לכל המצוות שמקיימים במשך היום⁸⁷ – "מלאים מצוות כרימון"⁸⁸, תרי"ג מצוות, בדוגמת הרימון שיש בו תרי"ג גרעינים⁸⁹ – שכל פרטי הענינים דתרי"ג מצוות נכללים באמירת "לשם יחוד" בהתחלת היום, לפני "ברוך שאמר והי' העולם", שכולל כל עניני העולם כולו שבהם מקיימים תרי"ג מצוות.

הרב אליהו שליט"א: אני לא ידעתי מנהג חב"ד, אבל כיוונתי לדעתכם בנוגע לכוונת השמות, "כיון פירוש קריאתו באדנות שהוא אדון הכל, ויכוין בכתיבתו ביו"ד ה"א שהי' והוה ויהי', ובהזכירו אלקים יכוין שהוא תקיף בעל היכולת ובעל הכחות כולם"⁹⁶ – שכיון שקשה לאדם לכוין בכל ברכה וברכה, יכוין פעם אחת בהתחלת היום ויאמר שזוהי כוונתו בכל הברכות שיאמר במשך היום, מעין שיטת חב"ד באמירת "לשם יחוד".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כן הוא גם בנוגע ללימוד התורה פעם אחת בהתחלת היום (בברכות השחר), ומהני להלימוד במשך כל היום, גם לאחרי שהפסיק והסיח דעתו מלימוד התורה, ועד להפסק והיסח הדעת שע"י שינה (שבנוגע לעבודה במקדש צריך לחזור ולקדש ידיו

87 ראה סה"מ מלוט ח"ב ע' פב. ושי"נ.

88 ברכות נו, א. ושי"נ.

89 ראה מלבי"ם עה"פ שה"ש ד, ג. ועוד.

90 ראה שר"ע או"ח סמ"ז ס"א. שר"ע אדה"ז

שם ס"ז.

91 רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ה ה"ג.

92 לטווא"ח שם (ד"ה וכתוב בהגהות).

93 קדושים יט, יח.

94 ראה טושר"ע ואדה"ז או"ח סו"ס פה.

הציבור שאינם יכולים לסבול את גזירת הגלות, ובפרט שכן הוא גם פס"ד התורה, כפי שפוסקים הרבנים (כנ"ל ס"ח) שכבר "כלו כל הקיצין", וכבר הגיע הזמן של הגאולה האמיתית והשלימה, וכיון שיקויים היעוד "ואשיבה שופטין כבראשונה"¹⁰⁰, שיחזור ויעמוד ב"ד הגדול בלשכת הגזית, ישאלו ויבררו אצלם כל הענינים שנשארו בספק, ויקבלו הפס"ד תיכף ומיד.

יג. הרב אליהו שליט"א: בנוגע לספקות שיתעוררו בזמן המשיח, מצינו בגמרא שישאלו אצל משה ואהרן – ולדוגמא: "מתים לעתיד לבוא צריכים הזאה שלישי ושביעי או אין צריכין (מהשאלות ששאלו אנשי אלכסנדריא את רבי יהושע בן חנניא), אמר להן . . . לכשיבוא משה רבינו עמהם"¹⁰¹, ומזה משמע שלא יצטרכו לטרוח לשאול אצל הסנהדרין, כיון שילכו מיד למשה רבינו?

[כ"ק אדמו"ר שליט"א: (בחיון): אני משתדל להגדיל את כבוד הרבנים... שיצטרכו לשאול אצלם. הרב אליהו שליט"א: אבל יותר כדאי ללכת ישר למשה ואהרן מאשר ללכת לסנהדרין].

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אצל משה רבינו ישאלו בנוגע ל"דברים שלמדו מפי השמועה", "דברי קבלה" – שיקבלו ע"פ המסורה איש מפי איש עד משה רבינו, "הלכה למשה מסיני" – אם קיבל מסיני כך או כך; אבל ב"דברים שלמדו מן הדין", "באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן" – כיון שתלוי בדעת הרוב של ב"ד הגדול, "אחרי רבים להטות"¹⁰², לא יועיל הברור אצל משה רבינו, או משה ואהרן, שהם רק שנים,

הפסקה, כיון שמ"מ אין לבו רואה כו"⁹⁵.

הרב אליהו שליט"א: גם בנוגע לכיסוי הראש לא מהני שמכסה ראשו בידו, לפי שהיד והראש גוף א' ואין הגוף יכול לכסות את עצמו⁹⁶.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כיסוי הראש אינו חמור כ"כ כמו כיסוי החלק התחתון, שהרי, בזמן הש"ס לא היו נזהרים כ"כ בכיסוי הראש, "שרוב העם היו רגילים לילך לפעמים הרבה בגילוי הראש"⁹⁷, ודוקא בדורות האחרונים (בזמן הב"י והרמ"א) נתחדש חומר הענין דכיסוי הראש, מצד מדת חסידות⁹⁸.

ויש לומר, שבימים ההם הי' כיסוי הראש בבחינת גזירה שאין רוב הציבור יכול לעמוד בה, משא"כ בדורות האחרונים.

ולהעיר, שגם בענין זה רואים את מעלתם של ישראל לגבי התורה (כנ"ל ס"ו) – שכאשר ב"ד גוזר גזירה ונעשה דין בתורה, ואח"כ רואים שלא נתקבלה הגזירה בכל ישראל, בטלה הגזירה, היינו, שרוב הציבור מנצח את הב"ד!

הרב אליהו שליט"א: יש בכל זאת הגבלה בדבר, כדאיתא בגמרא⁹⁹ שלאחרי שהתירו שני דברים לא רצו להתיר דבר שלישי, כדי שלא יקראו "בית דינא שריא". אבל הפשט הוא – כפי שאומר כבוד הרב – שאם הציבור לא קיבל את הגזירה, אין כאן גזירה ותקנה מעיקרא.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ויה"ר שבקרוב ממש יתחשב הקב"ה בחז"טת

95) שו"ע אדה"ז או"ח סע"ד ס"ד.

96) שו"ע (ואדה"ז) או"ח סצ"א ס"ד.

97) שו"ע אדה"ז או"ח (מהדרות) ס"ב ס"ו.

98) ראה בארוכה פס"ד להצ"ע בתחלתו.

99) ע"ז לו, א. רמב"ם הל' ממרמ"ם פ"ב ה"ח.

100) ישע"א, כו.

101) נדה ע, ב. וראה יומא ה, ב.

102) משפטים כג, ב. רמב"ם הל' סנהדרין

רפ"ח.

מחדדי טפי הולכים אחר הרוב¹¹⁰, וגם "מפני שנוחין ועלובין היו"¹¹¹.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אבל, הפס"ד שהלכה כב"ה אינו בגדר של נבואה (ע"פ הבת-קול), אלא ע"פ הכרעת הרוב כפי שלמדו ע"פ שכלם ודעתם, באופן של שקו"ט ופלפול כו', ע"פ הכללים שקיבלו ממושה רבינו (י"ג מדות שהתורה נדרשת בהם), כללים שאינם תלויים בדעת הרוב, להיותם מפי הקבלה, ועליהם מיוסדת כל השקו"ט והפלפול עד להכרעה ע"פ דעת הרוב.

יד הרב אליהו שליט"א: יש חקירה בנוגע לחיוב קרבנות לעתיד לבוא על דברים שנעשו בזמן הזה¹¹²: מחד גיסא – נעשית הכפרה בזמן הזה ע"י לימוד סדר קרבנות, כדברי הגמרא במסכת מגילה¹¹³ "אמר אברהם לפני הקב"ה רבש"ע שמא ח"ו ישראל חוטאים לפניך.. אמר לו קחה לי עגלה משולשת וגו'¹¹⁴.. בזמן שאין ביהמ"ק קיים מה תהא עליהם, אמר לו, כבר תקנתי להם סדר קרבנות, כל זמן שקוראין בהן מעלה אני עליהן כאילו מקריבין לפני קרבן" (כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת)¹¹⁵ ומוחל אני על כל עוונותיהם", אבל לאידך גיסא – מצינו שרבי ישמעאל "כתב על פנקסו לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמינה"¹¹⁶, שמזה משמע

אלא יש צורך בהכרעת הרוב דב"ד הגדול של שבעים ואחד.

ובכגון-דא לא מהני מעלת הנבואה דמושה רבינו, שהרי אין נביא רשאי לחדש דבר, כיון שהתורה "לא בשמים היא"¹⁰³. וזה שמצינו "נביאים" בשלשלת קבלת התורה, כמ"ש¹⁰⁴ "מושה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים" – אין זה בתור נבואה, אלא שנמסרה להם הקבלה ממושה רבינו, והם מסרו הקבלה ("ונביאים מסרוה") לאנשי כנסת הגדולה].

ומטעם זה יש מקום לשינויים בדיני התורה שנקבעה בהם ההלכה ע"פ דעת הרוב בב"ד הגדול – ע"פ דעת הרוב של ב"ד הגדול שבימות המשיח, כמ"ש¹⁰⁵ "אל השופט אשר יהי' בימים ההם", "אינך חייב ללכת אלא אחד בית דין שבדורך"¹⁰⁶, ואם דעת הרוב בב"ד הגדול שבימות המשיח תהי' שונה מדעת הרוב בב"ד הגדול שבדורות שלפנ"ז, תקבע ההלכה כדעת הרוב דב"ד הגדול שבימות המשיח.

ועפ"ז יש לבאר מ"ש בכתבי האריז"ל¹⁰⁷ שלעתיד לבוא תהי' הלכה כב"ש – כיון שב"ד הגדול שבימות המשיח יעמוד למנין, ודעת הרוב תהי' כב"ש¹⁰⁸.

הרב אליהו שליט"א: ב"ש "מחדדי טפי"¹⁰⁹, ולכן הוצרכו לבת קול שהלכה כב"ה שהם הרוב, כלומר, אף שהמיעוט

(110) ראה תוד"ה כאן – עירובין ו, סע"ב. תוד"ה רבי יהושע – יבמות שם. תוד"ה לא בשמים – ב"מ נט, ב.

(111) עירובין יג, ב.

(112) ראה פני דוד פ' ויקרא. ראש דוד ונחל קדומים פ' צו. שו"ת יוסף אומץ סס"ה ס"ג. וראה בארוכה שו"ת לב חיים (לר"ח פלגי) או"ח סכ"ט.

(113) לא, ב. וש"נ.

(114) לך לך טו, ט.

(115) מנחות בסופה.

(116) שבת יב, ב.

(103) רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט.

(104) אבות רפ"א.

(105) שופטים ז, ט.

(106) רמב"ם הל' ממרים רפ"ב.

(107) מק"מ לזח"א ז, ב. ועוד.

(108) ראה בארוכה קונטרס בענין תורה חדשה

מאתי תצא (התוועדויות תנש"א ח"ג ע' 282 ואילך)

ס"ו.

(109) יבמות יד, א.

שמותר באכילת קדשים (ובתו יכולה להנשא לכהן שישמש בכהונה כשיבנה ביהמ"ק בתחלת ימות המשיח, ש"בונה המקדש"¹²⁵), עוד לפני שהביא קרבן, כי, הגיור שהתגייר בזמן הזה הוא גיור גמור, והקרבן הוא חיוב בפ"ע.

טו. הרב אליהו שליט"א: גם בנוגע לשיעורים יתכן שינוי לעתיד לבוא – כפי שמצינו במסכת יומא¹²⁶ שהאוכל פחות מכזית בזמן הזה יכתוב כשיעור הזה אכלתי, שמא יבנה בית המקדש בימיו ויתחדש בית דין ותתחדש הלכה ויאמרו שחייב קרבן על כזית קטן.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: שיעורים הו"ע בפ"ע, כי, גם כשאינו חייב קרבן, מפני שאכל פחות מכשיעור, ה"ז דבר איסור, כיון שהשיעור הוא רק לגבי עונש, אבל האיסור הוא בתקפו גם בפחות מכשיעור, שהרי חצי שיעור אסור מן התורה¹²⁷.

הרב אליהו שליט"א: נסתפקתי באדם שהכה את חבירו הכאה שאין בה שוה פרוטה שלוקה (משא"כ בהכאה שיש בה שוה פרוטה, שמשלם ואינו לוקה)¹²⁸, אם יכול לחזור ולהכותו הכאה שאין בה שוה פרוטה, באופן ששתי ההכאות יצטרפו לשוה פרוטה, וישלם שוה פרוטה ויפטר ממלקות, או שכל הכאה בפ"ע גורמת חיוב מלקות.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: השיעור דשוה פרוטה הוא בנוגע לחיוב תשלומין, אבל גם בפחות מכשיעור שאין חיוב תשלומין ישנו איסור, כאמור, שגם חצי שיעור אסור מן התורה.

הרב אליהו שליט"א: יש חילוקי דעות אם האיסור של חצי שיעור הוא

שהעסק בתורת קרבנות הוא רק כאילו הקריב קרבן, אבל אין זה פוטר חיוב הקרבן כשיבנה ביהמ"ק.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: חיוב הקרבן הוא כשיבנה ביהמ"ק, אבל ברגע שלפנ"ז, התשובה היא בשלימותה ע"י הקריאה והעסק בתורת הקרבנות באופן ד'ונשלמה פרים שפתינו'¹¹⁷, 'נשלמה' (גם) מלשון של'מות'¹¹⁸, כך, שגם התשובה היא בשלימות, היינו, שיש לו את כל המעלות של בעל-תשובה גמור, כולל גם המעלה שעל ידה באה הגאולה¹¹⁹, ועד ש"משיח אתא לאתבא צדיקייא בתיובתא"¹²⁰, שגם אצל צדיקים תהי' מעלת התשובה. והיודש מיוחד בענין זה – בנוגע לגיור:

גיור בזמן שביהמ"ק הי' קיים נעשה ע"י מילה וטבילה וקרבן, ואילו "בזמן הזה שאין שם קרבן צריך מילה וטבילה, וכשיבנה ביהמ"ק יביא קרבן"¹²¹, ואעפ"כ, ה"ה "גר גמור" לכל דבר.

הרב אליהו שליט"א: דין זה למדים ממ"ש¹²² "וכי יגור אתכם גר גר' לדורותיכם", "אע"ג דליכא מקדש"¹²³.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: וההיודש בזה¹²⁴ – שלא זו בלבד שבזמן הזה דינו כ"גר גמור" לכל דבר, אלא גם כשיבנה ביהמ"ק ה"ה "גר גמור" לכל דבר, ועד

(117) הושע יד, ג. וראה שו"ע אדה"ז או"ח (מהדר"ת) סוס"א.

(118) ראה לקו"ת פ' ראה ל, רע"ג. ובכ"מ.

(119) ראה סנהדרין צו, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(120) ראה זח"ג קנ"ג, ב. לקו"ת דרושי שמע"צ צב, ב. ובכ"מ.

(121) רמב"ם הל' איסורי ביאה פ"ג ה"ה.

(122) שלח טו, יד. כריתות ט, א.

(123) פרש"י כריתות שם.

(124) ראה בארוכה לקו"ש חכ"ו ע' 160 ואילך. ושו"נ.

(125) רמב"ם הל' מלכים רפ"א.

(126) פ, א.

(127) שם עד, א.

(128) כתובות לב, ב. וש"נ.

פרס), ועל זה נאמר לו "המן העץ אשר צויתוך לבלתי אכל ממנו אכלת"¹³⁸, לרמוז שהציווי הי' גם על פחות משיעור, כל משמעות אכילה, אפילו כל שהוא.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יתירה מזה מצינו בפוסקים – ש"משהו אין לו שיעור ויכול הוא להתפשט ולהתחלק לאלפי אלפים משהויין"¹³⁹.

הרב אליהו שליט"א: דין זה נוגע במיוחד לחמץ בפסח שאיסורו בכל שהוא, גם משהו דמשהו.

טז. הרב אליהו שליט"א: הרדב"ז¹⁴⁰ כותב שהטעם שהחמירה תורה בחמץ יותר משאר כל איסורים, הוא, מפני שחמץ בפסח¹⁴¹ רומז ליצה"ר. ועפ"ז יש לבאר גם מ"ש¹⁴² "כי כל שאור גו' לא תקטירו", "כל" דייקא, אפילו כל שהוא – שקרבן לה' אסור להקריב ממנו (לא רק בפסח, אלא) גם בכל השנה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מלבד בחג השבועות, שבו מקריבים שתי הלחם מן החמץ¹⁴³ (אף שאינם קריבים על המזבח, ועליהם נאמר¹⁴⁴ "קרבן ראשית תקריבו אותם לה' ואל המזבח לא יעלו"¹⁴⁵).

וענינו בעבודת האדם¹⁴⁶ – שאיסור חמץ הוא משום גאווה, אבל בעניני

בכל דבר או באכילה בלבד¹²⁹.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מדברי רבינו הזקן¹³⁰ משמע שהאיסור דחצי שיעור הוא לא רק במידי דאכילה (שמפורש בקרא), אלא גם בשאר איסורים, וזיל בתר טעמא, שהשיעור אינו אלא בנוגע לכמות האיסור, אבל מהות האיסור הוא בתקפו גם בפחות מכשיעור.

הרב אליהו שליט"א: כך משמע גם מדברי רש"י במסכת שבת¹³¹ – "וכי מותר לאפות פחות מכשיעור", "נהי דחיוב חטאת ליכא איסורא מיהא איכא, דקיי"ל חצי שיעור אסור מן התורה".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יש דבר פלא במהר"ם חלאווה¹³² – שס"ל שפחות מחצי שיעור אינו אסור מן התורה¹³³. אבל זוהי דעת יחיד, ודעת רוב הפוסקים שחצי שיעור לאו דוקא, אלא גם פחות מחצי שיעור, אפילו כל שהוא, אסור מן התורה¹³⁴.

הרב אליהו שליט"א: בעל יושב אהלים¹³⁵ מאריך בביאור את דברי המדרש¹³⁶ על הפסוק¹³⁷ "היא נתנה לי מן העץ ואוכל", "ואכלתי אין כתיב כאן אלא ואוכל, אכלתי ואוכל", דלכאורה תמוה, "פה קדוש יאמר דבר זה" – ש"אכלתי" פחות משיעור, "ואוכל" פחות משיעור (בהפסק כדי אכילת

(129) ראה אנציק' תלמודית ערך חצי שיעור ס"ג (ע' תריח ואילך). וש"נ.

(130) ראה שו"ע אדה"ז א"ח ס"מ ס"ד. שש"ב בקרא. חו"מ ריש הל' גזילה ונגיבה. (131) עד, א.

(132) פסחים מד, ב (ד"ה לר"ע).

(133) ראה גם פס"ד להצ"צ יו"ד סס"ו ובהערותי לשם (תכו, ב). וראה לקוטי לוי"צ אג"ק ע' שכה.

(134) ראה אנציק' תלמודית הנ"ל ע' תר. וש"נ.

(135) ר"פ בראשית.

(136) ב"ר פי"ט, יב.

(137) בראשית ג, יב.

(138) שם, יא.

(139) שו"ע אדה"ז א"ח סתמ"ז סט"ז. וראה

לקו"ש חכ"ט ע' 156. וש"נ.

(140) שו"ת ח"ג סתתקע"ז. הובא בשמחת הרגל להחיד"א "לימוד א".

(141) משא"כ בשאר ימות השנה, כפי שמחלק

בוהר (ח"ב קפג, סע"א ואילך) בין התקופה דימי הפסח לשאר ימות השנה.

(142) ויקרא ב, יא.

(143) אמור כג, ז. מנחות נב, ב.

(144) ויקרא ב, יב.

(145) רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פי"ב ה"ג.

(146) ראה לקו"ש חכ"ב ס"ע 31 ואילך. וש"נ.

שאמר כבודו (לעיל ס"ג) שישראל (שמשיה הוא גואלן של ישראל) הם למעלה מהתורה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ויש להוסיף בדיוק הלשון "על פני המים" – מלשון פנימיות, שישראל הם למעלה גם מהפנימיות דהמים.

יז. הרב אליהו שליט"א: צריכים להחליט ולפסוק שהמשיח צריך לבוא מיד!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מיד ממש.

הרב אליהו שליט"א: מיד דידן, לא לפי שאחרים מבינים, אלא לפי הפס"ד שלנו.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אין מה לחכות יותר, כיון שכבר סיימו כל עניני העבודה, וכבר עשו תשובה, ואין הדבר תלוי אלא בביאת משיח עצמו. – "אין הדבר תלוי אלא בתשובה" הי' לפני משך זמן, אבל עכשיו (לאחרי שכבר עשו תשובה) אין הדבר תלוי אלא בביאת משיח עצמו. כל מה שצריך זה שיבוא משיח בפועל ממש, "מראה באצבעו ואומר זה"¹⁵⁴, זה משיח צדקנו!

ובפרט בבואנו ממוצאי שבת קודש (יום ראשון), "סעודתא דדוד מלכא משיחא"¹⁵⁵, היינו, שמקשרים את ביאת דוד מלכא משיחא עם סעודה גשמית בשביל הגוף הגשמי, שבזה מודגשת גם שייכותה של הגאולה לגוף הגשמי, ועאכ"כ בנוגע להגשמה.

הרב אליהו שליט"א: גם במתן תורה מצינו ש"הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכס"¹⁵⁶, ומפרש רש"י "שישמח בו במאכל ומשתה", כלומר,

קדושה שאני, ואדרבה: לא זו בלבד שגאווה מותרת בעניני קדושה, אלא עוד זאת, שהגאווה בעניני קדושה הו"ע טוב וחיובי, כמ"ש¹⁴⁷ "ויגבה לבו בדרכי ה'".

וענין זה מודגש במיוחד בחג השבועות (שבו מקריבים שתי הלחם מן החמץ), "זמן מתן תורתנו" – שיהודי גאה בכל התוקף שזכה לקבל את התורה, וזכה לברר ולפסוק דינים בתורה, ולא עוד אלא שבתור הוראת שעה ניתן לו הכח להיות בעה"ב על התורה ללא כל הגבלות (כנ"ל ס"ו).

ויה"ר – והוא העיקר – שבקרוב ממש יתבטל לגמרי הענין הבלתי-רצוי שבחמץ שרומז ליצה"ר, כמ"ש¹⁴⁸ "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", שלא ישאר (לא רק "משהו", אלא) אפילו "רוח" בלבד.

הרב אליהו שליט"א: ואז תתגלה רוח הקדושה – "רוח אפינו משיח ה"¹⁴⁹.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: על זה נאמר כבר בהתחלת הבריאה "ורוח אלקים מרחפת על פני המים"¹⁵⁰, כדאיתא במדרש¹⁵¹ "זה רוחו של מלך המשיח".

ולהעיר, שרק לאח"ז נאמר "ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור"¹⁵², היינו, שעוד לפני שנברא אור בעולם היתה כבר "רוחו של מלך המשיח"!

הרב אליהו שליט"א: "מים" רומז על התורה, "אין מים אלא תורה"¹⁵³, וכיון ש"רוחו של משיח" היא "על פני המים", הי' למעלה מהתורה – כפי

[147] דה"ב ז, ו.

[148] זכרי' יג, ב.

[149] איכה ד, כ.

[150] בראשית א, ב.

[151] ב"ר פ"ב, ד. פ"ח, א.

[152] שם, ג.

[153] ב"ר ז, א. וש"ג.

[154] ראה תענית בסופה. שמור"ר ספכ"ג.

[155] פרש"י בשלח טו, ב.

[156] סידור הארז"ל במקומו. ועוד.

[156] פסחים סח, ב.

דבר יפה מאד: הכלל הוא שהלכתא כרב באיסורי וכשמואל בדיני¹⁶⁰, ואעפ"כ, בפלוגתא רב ושמואל אם עילאה גבר או תתאה גבר, ההלכה היא (לא כרב שס"ל עילאה גבר, אלא) כשמואל ש"תתאה גבר"¹⁶¹. ועל זה אומרים להקב"ה: רבש"ע, תמיד הלכה כמותך (עילאה גבר), אבל כאן ההלכה היא ש"תתאה גבר", ולכן "השיבנו ה'", כדברי כנס"י.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: והעיקר – שיקויים בפועל תיכף ומיד ממש, ולא לחכות עד שנבוא לארץ ישראל, (כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך, ואמר:) אע"פ שכבודו נמצא כעת בחוץ לארץ, ובדואי לא יקפיד על כך שהגאולה תבוא תיכף ומיד, כשנמצא בחוץ לארץ, ויצטרך אח"כ להטלטל ולעלות לארץ ישראל.

יח. הרב אליהו שליט"א: מחר בלילה מתחילים לומר בארץ ישראל "ותן טל ומטר", משא"כ בחו"ל מתחילים לומר "ותן טל ומטר" ששים יום לאחר תקופת תשרי¹⁶². ויש שאלה איך נוהג בן ארץ ישראל שנמצא בחו"ל, כמוני עתה, כמנהג א"י או כמנהג חו"ל.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בענין זה יש חילוקי דעות בפוסקים¹⁶³. – איך נוהג כתר"ר עתה בהיותו בחוץ לארץ?

הרב אליהו שליט"א: אני אנהג כדעת הרב"ז¹⁶⁴ (אף שהחיד"א¹⁶⁵ חולק על זה¹⁶⁶) שכן א"י שנמצא בחו"ל נוהג כמנהג א"י, כיון שכוונתו בברכת השנים בודאי שהלכה כמותם.

אע"פ שמתן-תורה הו"ע רוחני, מ"מ, צ"ל בו גם שמחת הגוף.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ויתירה מזה – כמבואר בתורת חסידות חב"ד שלעתיד לבוא תהי' הנשמה ניזונית מן הגוף¹⁵⁷. הסדר בזמן הזה הוא שהגוף מקבל חיותו מן הנשמה, אבל לעתיד לבוא, כשיתבררו כל הענינים ויתעלו לשרשם ומקורם, תתגלה מעלת הגוף על הנשמה, שהנשמה תהי' ניזונית מן הגוף (ובזה מודגשת עוד יותר גודל החשיבות דבריאות הגוף, כנ"ל ס"ד).

והעיקר – שיהי' כן בפועל ממש, באופן ש"מראה באצבעו ואומר זה", ותיכף ומיד ממש, כפי שהנני חוזר ומדגיש כמ"פ שלא זו בלבד שסוף הגאולה לבוא, אלא שהגאולה עומדת כבר על סף הפתח, ומחכה לכל אחד ואחת מישראל שיפתח את הדלת ויסחוב את הגאולה לתוך החדר!!

הרב יעקב שיי קצין: בנוגע לגאולה יש פלוגתא בין הקב"ה וכנס"י: הקב"ה אומר "שובו אלי ואשובה אליכם"¹⁵⁸, וכנס"י אומרת "השיבנו ה' אלקיך ונשובה"¹⁵⁹. וכיון שיחיד ורבים הלכה כרבים, ההלכה כמו כנס"י שצ"ל "השיבנו ה' אלקיך ונשובה".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הכלל "אחרי רבים להטות" הוא גם בפלוגתא במתיבתא דרקיעא, ואפילו בפלוגתא בין הקב"ה ומתיבתא דרקיעא, ועאכו"כ כשישנו פס"ד של בני"ב בב"ד של מטה, בודאי שהלכה כמותם.

הרב אליהו שליט"א: בנוגע לפלוגתא בין הקב"ה וכנס"י, "שובו אלי" או "השיבנו ה'", כותב הבן איש חי

160 בכורות מט, רע"ב. וש"נ.

161 פסחים עו, רע"א ובפרש"י.

162 טושו"ע ואדה"ז או"ח רסק"ז.

163 פרי"ח או"ח שם סק"ב. וראה כף החיים

שם סק"א. וש"נ.

164 סני"ח. הובא בפר"ח שם.

165 ברכ"י שם סק"ה.

166 משא"כ אם יצא מא"י לאחר שהתחיל

לומר ותן טל ומטר, מודה גם החיד"א שמשך

לומר כמנהג א"י (שם סק"ו).

157 ראה הנסמן בלקו"ש ח"כ ע' 44, וחכ"א

ע' 188.

158 מלאכי ג, ז.

159 איכה בסופו.

יקבל תקנה זו¹⁶⁹.

והעצה לזה – שתבוא הגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד, ואז תהי' ברכת כהנים בבית המקדש, ובשם המפורש¹⁷⁰ (לאחרי שילמדו את הכהנים איך לבטא שם המפורש).

יט. הרב אליהו שליט"א: בנוגע לביהמ"ק – לא צריכים לחכות עד שיבנוהו (כדעת הרמב"ם¹²⁵ שמשח "בונה המקדש"), כיון ש"מקדש העתיד שאנו מצפיין בנוי ומשוכלל יגלה ויבוא מן השמים" (כדעת רש"י ותוספות¹⁷¹).

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ולכן יכול להתגלות ולבוא גם בלי"ח¹⁷², עתה ממש.

הרב אליהו שליט"א: ואז יקויים היעוד¹⁷³ "לילה כיום יאיר", כפי שהי' ביצי"מ¹⁷⁴. – צריכים לפסוק שתבוא הגאולה ממש.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: תיכף ומיד ממש, ברגע כמימרא, ובמעשה בפועל ממש, שאין אין מקום לפלפול ושקו"ט ומחלוקת שצריך להכריע כדעת הרוב, ע"ד מארז"ל¹⁷⁵ "אין למדין הלכה כו' עד שיאמרו לו הלכה למעשה".

הרב אליהו שליט"א: רצוני לקבל ברכה מכבודו שהקב"ה יזכה אותנו "לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא"¹⁷⁶, "שלא נכשל בדבר הלכה"¹⁷⁷, וכשאקבל ברכה כזו, נפסוק הלכה בנוגע לגאולה (עם היותה ענין על-טבעי) שמשח צריך לבוא מיד, ויבוא מיד.

היא על פרנסתו בארץ ישראל, מקומו הקבוע, ולא בנוגע למקום שנמצא בו באופן זמני.

[דובר גם אודות בן א"י שמשמש שליח ציבור – אם יש מקום לחלק בין תפלת לחש לחזרת הש"ץ, שבתפלת לחש יאמר כבא"י, ובחזרת הש"ץ יאמר כבחו"ל¹⁶⁷ (ובפרט ע"פ הקבלה שיש כוונות מיוחדות בתפלת לחש וכוונות מיוחדות בחזרת הש"ץ), אע"פ שהטעם שהש"ץ מתפלל בלחש הוא כדי שתהא תפלתו סדורה בפיו, שיכין את עצמו להתפלל בציבור].

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בקהילה של הרב העכט (שנמצא כאן), יש ענינים שנוהג כמנהג הספרדים בארץ הקודש.

הרב אליהו שליט"א: בא' הבתי-כנסיות נוהגים גם לברך ברכת כהנים בכל יום.

[דובר גם אודות מנהג הספרדים לעלות לדוכן גם בתפלת נעילה ביה"כ, וכן בשאר ימי התענית כשמתפללים מנחה סמוך לשקיעת החמה. ונזכר גם שיש המקפידים שהכהנים יטבלו במקוה לפני שנושאים כפיהם. ובהמשך הדברים נזכר גם ע"ד חילוקי המנהגים בין ספרדים לאשכנזים בנוגע לנשיאת כפים דהש"ץ כשיש עוד כהנים מלבדו, וכן בנוגע לכריעת הש"ץ באמירת "והכהנים" בסדר עבודה ליוה"כ].

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אשרי חלקם של הספרדים שזכו לנשיאת כפים בכל יום (לא רק ביו"ט)¹⁶⁸. – רבינו הזקן רצה להנהיג שגם בחו"ל יקיימו מצות נשיאת כפים בכל יום, ולאחרי ההשתדלות לא עלה בידו שהציבור

(169) ראה גם לקו"ש הי"ח ע' 448.

(170) סוטה לח, א. רמב"ם הל' נשיאת כפים פ"ד הי"א.

(171) סוכה מא, סע"א. ועוד.

(172) פרש"י ותוס' שם.

(173) תהלים קלט, יב.

(174) זח"ב לח, א. וראה בהנסמן בנצו"ז שם.

(175) ב"ב קל, ב.

(176) יומא כו, א.

(177) ברכות כח, ב.

(167) ראה ברכ"י שם סק"ח.

(168) ראה גם התועודויות תשמ"ה ח"ה ע'

3107. תשמ"ו ח"ב ע' 841.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בתורת החסידות מובא שבמקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא¹⁸¹.

וידועה הראי' מהלכות עירובין – שדעתו של אדם ודירתו במקום מזונותיו הוא, וכיון שמזונותיו מונחים שם ביה"ש, ה"ז כאילו הוא עצמו שבת שם, ויכול להלך למחר ממקום עירובו אלפי אמה לכל רוח אע"פ ששבת ולן בבית¹⁸².

אין ספק בידי שגם כשכבודו נמצא כאן, מחשבתו בארץ ישראל, בציון וירושלים, ובמקום שמחשבתו של אדם שם הוא נמצא. ויה"ר שימשיך מקדושת ארץ ישראל גם בחו"ל, וכ"ש וק"ו באנשי חו"ל.

כ. במענה לבקשתו של הרב אליהו שליט"א לברכת רפואה שלימה עבור הרב יהודה צדקה שליט"א¹⁸³, הזכיר כ"ק אדמו"ר שליט"א את זכותו שהעמיד תלמידים הרבה, כהוראת המשנה¹⁸⁴ "והעמידו תלמידים הרבה", שקיימה בפועל במשך שנים רבות. ואח"כ אמר:

תורה מביאה רפואה לעולם¹⁸⁴. ויה"ר שתהי' רפואה קרובה וגם שלימה בקרוב ממש לכל בני" בכל מקום שהם, ועד להרפואה הכי עיקרית (בהוספה על רפואה כפשוטה) – רפואת הגלות – עי"ז שמוסיפים ב"גלות" אות אל"ף, שרומזת לאלופו של עולם, ונעשה מ"גלות" "גאולת"¹⁸⁵, גאולת כל בני" בגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בפועל ממש.

ובפרט שיש לכם בית-דין שיש בו גם כהן (הרב שפירא שליט"א), כפס"ד הרמב"ם¹⁷⁸ ש"מצוה להיות בסנהדרין גדולה כהנים ולוים" (אע"פ ש"אם לא מצאו אפילו היו כולם ישראלים הרי זה מותר"), והרי כל הענינים דלעת"ל יהיו באופן של מצוה מן המובחר (כפי שאומרים אצלנו: "לכתחילה אריבער"), ועאכו"כ בהלכות הקשורים בעניני הגאולה וההכנה לגאולה, שבהם מסיים וחותם הרמב"ם את ספר ההלכות: "ובאותו הזמן כו' כל המעדנים מצויין כעפר, ולא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד וכו', שנאמר¹⁷⁹ כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

ולהעיר, שענין זה מובא גם בהלכות תשובה¹⁸⁰, ללא סיום הפסוק "כמים לים מכסים", שמוסיפו בסיום חיבורו דוקא, ויש לומר, שבזה מרומז שבסיום הגלות (מתאים לסיום החיבור) צריך להיות גם "כמים לים מכסים".

"מים" – רומז על תורה, "אין מים אלא תורה", ו"כמים לים מכסים" זה מקור התורה, ששייך במיוחד לרבנים שבבית דין, ובפרט בארץ ישראל, כמ"ש "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" – ה"ז תלוי בכנס.

הרב אליהו שליט"א: אנחנו מוכנים לפסוק גם כשנמצאים עדיין בגולה, שהרי אנו פוסקים כדעת הרב"ז, שגם כשנמצאים בחו"ל ה"ז כמו שנמצאים בא"י (כנ"ל סי"ח), ואנחנו נפסוק שמשיהי יבוא מיד ממש.

(181) כש"ט הוספות סל"ח. ויש"נ.

(182) שו"ע אדה"ז אר"ח סת"ח.

(183) הערת המו"ל: הרב יהודה צדקה זצ"ל

נלב"ע ביום א' י"ב מרחשון.

(184) ראה עירובין נד, א. ועוד.

(185) ראה ויק"ר ספ"ב. לקו"ת בהעלותך לה,

ג. ובכ"מ.

(178) הלי' סנהדרין פ"ב ה"ב.

(179) ישעי' יא, ט.

(180) פ"ט ה"ב.

אחד, "כולל" בלשון יחיד (ולא "כוללים" בלשון רבים), שקשור עם "יחידו של עולם". ויה"ר שיחידו של עולם יהי שרוי ביניהם, וילמדו תורה מתוך שמחה וטוב לבב. ברכה והצלחה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א יצא ללוות את הרב אליהו שליט"א, ואמר לו (בחיוך): "אש"ל – ר"ת אכילה שתי לוי¹⁸⁷. אכילה ושתי לא קיימתי, לווי אקיים.

הרב אליהו שליט"א: יה"ר מהשי"ת שנזכה לביאת הגואל מיד, היום ממש.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: עוד הלילה. ובזכות קבלת אורחים נקבל גם פני השכינה¹⁸⁸.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א ליווה את הרב אליהו שליט"א, ובהמתינו לנסיעת המכוננית, עודד בידו הק' את הנאספים שיחיו שניגנו "כי בשמחה תצאו ובשלום תובלון"¹⁸⁹].

(187) ראה מדרש תהלים מזמור קי. הנסמן בלקו"ש חט"ו ס"ע 501.

(188) ראה שבת קכז, א: "גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה".

(189) ישעי' נה, יב.

ממש, לפני שכבודו חוזר לארץ הקודש, ואז ניסע כולנו יחדיו לארץ ישראל, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"¹⁸⁶.

הרב אליהו שליט"א: אמן.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ברכה והצלחה ותודה רבה.

הרב אליהו שליט"א: תודה רבה כבוד הרב.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יה"ר שבקרוב ממש תהי' הגאולה, אזי אבקר את כבודו בהיכל קדשו בארץ הקודש.

הרב אליהו שליט"א (בהתלהבות): ברוך הבא! אני יגיד בשמחה רבה: "ברוך הבא בשם השם".

הרב אליהו שליט"א הציג את בנו, באמרו שיש לו כולל, וצריך לחזק אותו שימשיך ללמוד תורה ויעלה מעלה מעלה ויגדל להיות גדול בתורה. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:

אמן. "כולל" פירושו – שכולל את כל הרבים הלומדים ועושה מהם ענין

(186) בא יו"ד, ט.